

קוֹנְטָרַס

חֶמֶץ וּמִצָּה

יְגִלָּה עֲנִינִים נִפְלְאִים וְסוּדוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרִים
מֵהוּ חֶמֶץ וּמֵהוּ מִצָּה.

בְּנוֵי וּמֵיֶסֶד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן
בּוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבֵּי נְחֶמְזָן מְבָרְסְלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תְלִמִּידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגְּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלְאָ, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה

רַבֵּי נֶתָן מְבָרְסְלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וּמִשְׁלָב בְּפִסְוִקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֵהר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרִסְלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁחַמֵּץ וּמִצָּה הֵם שְׂמֻחָה
וְעֲצָבוּת, אָמוּנָה וּכְפִירוֹת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְאָכֹל
מִצָּה בְּפֶסַח, עַל־יְדֵי־זֶה מְמַשִּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ
אָמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְהוּא תָּמִיד
שְׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְגַרֵּשׁ מֵעֲצָמוֹ אֶת הַכְּפִירוֹת
וְהָאֶפִיקוֹרְסוֹת, שְׂמֵשׁם נוֹבְעֵת הָעֲצָבוּת
וְהַמְרִירוֹת וְהַדְּפֹאוֹן.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשעה)

קונטרס

חמץ ומצה

א.

חמץ הוא פפירות ואפיקורסות ומצה זה אמונה בו ותברך

בני ובנותי היקרים! אנו עומדים עתה לפני חג הפסח, חג החרות, שהקדוש-ברוך-הוא הזהירנו (שמות יב, טו): "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים, כי כל האוכל מחמצת, ונכרתה הנפש ההיא מעדת ישראל וגו'. הקדוש-ברוך-הוא הזהירנו לא לאכל חמץ, (שם): "כל מחמצת לא תאכלו, בכל מושבותיכם תאכלו מצות"; מה הענין של חמץ, ומהו הענין של מצה? חמץ זהו ענין של חמוץ, מחמיצים את העסה, נותנים זמן שייכנס בה רוח ואויר ותתפח, ואחר-כך אופים ממנה לחם. לא-כן מצה, צריכים לעשותה בזריזות עצומה, שלא יכנס בתוכה רוח ולא תתפח, ותכף-ומיד אופים אותה. על מה זה מרמז? אלא אנו יודעים,

שִׁפְפִירוֹת וְאֶפִיקוֹרְסוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָן, נִקְרָאִים חֲמֵץ,
 חֲמוּץ הַמַּח, שֵׁישׁ לְאָדָם קִשְׁיֹת וּסְפָקוֹת, בְּלִבּוֹלִים
 וּתְהִיֹּת עַל הַנְּהַגוֹת הַבוֹרָא יִתְבַּרֵךְ, אִיךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא נוֹהֵג עִמוֹ, יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת — לָמָּה הוּא צָרִיךְ לְהִיֹּת
 עֲנִי?! לָמָּה צָרִיכִים לַעֲבֹר עָלָיו מִשְׁבָּרִים כְּאֵלוֹ?! וְכוּ',
 כָּל מִינֵי קִשְׁיֹת וּמְעָנוֹת שְׁעוֹלוֹת עַל דַּעַת הָאָדָם נֶגֶד
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בַּר מִינָן, נֶגֶד הַשְּׁגָחַתוֹ הַפְּרָטִית, זֶה
 נִקְרָא חֲמֵץ, חֲמוּץ הַמַּח. אָדָם מִחֲמִיץ אֶת מַחוֹ וְחוֹשֵׁב
 הַרְבֵּה. וּבִאֲמַת אִיךְ זְכִינוּ לְצִאת מִמִּצְרַיִם? דִּיקָא בְּזִכּוֹת
 הָאֱמוּנָה, שְׁעַם יִשְׂרָאֵל הָאֱמִינוּ בַּמֶּשֶׁה, שְׂזוֹ אֱמוּנַת
 חֲכָמִים; כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אֲלֵא
 עַל-יְדֵי שְׁלֵמוֹת אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-
 מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ז'), שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְאֱמוּנָה, אֲלֵא
 עַל-יְדֵי הַתְּקַרְבוֹת לְצַדִּיקִים, כְּשֶׁאָדָם מְקַרֵב אֶל הַצַּדִּיק,
 הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ יַעֲצֶה אִיךְ לְצִאת מִהַצְרוֹת וְהַבְּעִיֹת שְׁלוֹ,
 אִיךְ לְהַחֲלִץ מִחֲמוּץ הַמַּחֲזִין שְׁלוֹ, שְׂמִחֲמִיץ מַחוֹ מִפְּאֵת
 הַקִּשְׁיֹת וְהַסְּפָקוֹת — מִדּוּעַ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה
 לִי כְּזֹאת?! וְלָמָּה עוֹבֵר עָלַי כְּזֹאת?! וְכַדּוּמָה. וְזוֹ
 נִקְרָאת אֲכִילַת מִצָּה, שְׁפָתוֹב בְּזֵהָר: מִצָּה זֶה מִיכְלָא
 דְּמִהִימְנוּתָא. לָמָּה אָנוּ אוֹכְלִים מִצָּה? כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא צָנֵה אוֹתָנוּ לְאֲכֹלָהּ. וְאָנוּ צָרִיכִים לְרְאוֹת לְהַתְחַזֵּק
 רַק בְּאֱמוּנָה בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר הִיא צָרִיכָה
 לְהִיֹּת בְּלֵי שׁוּם שְׁכָל וְדַעַת כָּלֵל; כִּי בְּרַגַע שֵׁישׁ לְאָדָם

שְׁכַל וְדַעַת, זֶה כָּבֵר אֵינוֹ נִקְרָא אֲמוּנָה. שְׁלֵמוֹת הָאֲמוּנָה, שְׂאֵנִי מִסֵּלֶק אֶת הַדַּעַת וְהַחֲכָמָה שְׁלִי לְגַמְרִי, וּמֵאֲמִין בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁמִנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ, אֲלֵא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן, וְאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְּזֶה הַשְׁגָּחַת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. אָנוּ נִקְלָעִים לְבַעֲיוֹת יוֹם יוֹם, בְּנֵי-אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵל סִתָּם כִּף טֹבֵעַ, מִקְרָה וּמִזֶּל, וְכֹל דְּאֵלִים גָּבֵר, מִי שִׁיּוֹתֵר חֲזָק מִזּוּלָתוֹ — הוּא הַמַּצְלִיחַ, וּמִזֶּה בָּא, שְׁבַנֵי-אָדָם כָּל-כִּף שְׁבוּרִים, וּבַפֶּרֶט עֲנִיִּים, הַחוֹשְׁבִים שֶׁלְּעוֹלָם יִהְיוּ עֲנִיִּים, וְאִף פַּעַם לֹא יֵצְאוּ מֵעֲנִיּוּתָם, אוֹ אָדָם נִקְלָע לְבַעֲיוֹת כְּסָפִיּוֹת, אוֹ מִסְתַּבֵּךְ בְּסִבּוּכִים, וְחוֹשֵׁב שֶׁזֶהוּ זֶה, מִרְגֹּלֵי, וּבְזֶה נִגְמַר הַכֹּל, וְיֹושֵׁב שְׁבוּר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט. וְאִם אָדָם יִחְזֹר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִחְדִּיר בַּעֲצָמוֹ אֶמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, בּוֹ בְּרַגַע מִשְׁנָה אֶת הַכֹּל, וְשׁוֹבֵר אֶת הַטֹּבֵעַ, כִּי גַם הַטֹּב"ע גִּימְטְרִיָּה אֲלֵקִי"ם, הֵינּוּ אֵין מִשְׁגַּ כְּזֶה טֹבֵעַ, יֵשׁ רַק אֲלֵקוֹת בְּכֹל פֶּרֶט מִפְּרִטֵי הַבְּרִיאָה. וְזוֹ נִקְרָאת מִצָּה. וְלִכֵּן בְּעֵת שִׁצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם, הִזְהִירָנוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְאֹד, שֶׁלֹּא נֹאכַל חֲמֵץ, שֶׁזֶה מֵאֲכָל שֶׁל חֲמוּץ הַמַּחֲיץ, שֶׁמִּחְמִיצִים אֶת הַמַּח בְּקִשְׁיוֹת וּבְסִפְקוֹת, אֲלֵא עֲלִינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְעַקֵּר הָאֲמוּנָה —

על-ידי שאדם מרגיל עצמו לדבר אליו יתברך, כי לא ידבר אדם אליו יתברך, אלא אם-כן יש בו אמונה, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סב), כי המאמין האמתי, שמאמין שמלא כל הארץ כבודו, תמיד ידבר אל הקדוש-ברוך-הוא, תמיד ישיח ויספר כל אשר עם לבבו אליו יתברך, וזה בנין האמונה. וכך יצאו עם ישראל מצרים; כי בשעה שעבר עליהם מה שעבר — צרות ויסורים, מרירות והרפתקאות, מה עשו? (שמות ב, כג): "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם, ויזכר אלקים את בריתו, את אברהם, את יצחק ואת יעקב" וגו'. הקדוש-ברוך-הוא אוהב תפלה, כשעוברים על יהודי משברים וגלים, ובא אל הקדוש-ברוך-הוא, ומספר לפניו כל אשר כואב לו, אינו זז משם עד שרואה ישועה. ואם אורך זמן שמתפלל, ועדין אינו רואה שום ישועה, אומרים חכמינו הקדושים (תהלים כז, יד): "קנה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה'"; אם ראה אדם שתפלתו אינה מתקבלת, שלא יתיאש, ויחזור ויתפלל שוב, כי סוף כל סוף יראה ישועה. וכן אומרים חכמינו הקדושים (יומא כט.): למה נמשלה תפלתן של צדיקים כאילת? מה אילת זו כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות, אף צדיקים, כל זמן

שְׁמֵרְבִים בַּתְּפִלָּה — תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת. הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא רוֹצֵה לְשָׁמַעַ קוֹלָנוּ, וְלִכְן שָׁלַח אוֹתָנוּ לְזֶה הָעוֹלָם,
 הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, סוּף כָּל סוּף עִם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים
 וּטְהוֹרִים, וְנִקְרָאִים בָּנִים לְמָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד,
 א): "בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה" הַאֲלֵקִיכֶם", נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חֲצִבּוּ
 מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לָקַח נִשְׁמָה
 מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, וְהוֹרִידָהּ אֶל הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי
 הַזֶּה, הַמָּלֵא הַסִּתְרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, וְעַקֵּר הַתְּכָלִית
 שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שָׁלַח אֶת הַנִּשְׁמָה לְזֶה הָעוֹלָם —
 כְּדִי שְׂיִכִּיר הָאָדָם פֶּה אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֵת הָעֵלֶם
 הַזֶּה הַנִּקְרָא גְלוּת, בְּעֵת הַהִסְתָּרָה וְהַחֲשָׁךְ, שְׂיֵאִיר אֶת
 הָאוֹר שֶׁל הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלִכְן אוֹמְרִים
 חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (פְּנִיחֻמָּא נְשֵׂא ג'): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקְדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שְׂיִהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתְּחִתּוֹנִים.
 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה לְגוֹר בֵּינֵינוּ, רוֹצֵה שְׂנַכְיָרוֹ,
 שְׂנִרְאָה אוֹתוֹ מְכַל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְזֶה זוֹכִים
 עַל-יְדֵי שְׁלֵמוֹת הָאָמוּנָה, כְּשִׂיְהוּדֵי חֲזַק בְּאָמוּנָה
 בְּהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְיוֹדַע אֲשֶׁר אֵין טָבַע, מְקַרָּה וּמְזָל,
 אֵלֶּא הַכֹּל זֶה אֵלֶּקוֹת וְאֵלֶּקוֹת זֶה הַכֹּל, אֲזִי פּוֹתַח פִּי
 וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ הִיְתָה הַגְּאֻלָּה בְּעֵת יְצִיאַת
 מִצְרַיִם, וְזוֹ תִהְיֶה הַגְּאֻלָּה שְׂאָנוּ מִחַפְּסִים וּמִצְפִּים וּמִקְוִים
 אֵלֶּיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלִכְן אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטִי-מוֹהַר"ן,

חלק א', סימן ז'), שכל הגלות זה רק מחמת חסרון אמונה, כי אם הייתה לאדם אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, שמלא כל הארץ כבודו, אז לא היה שייך בכלל הענין של גלות. הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה אִתְּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלָנוּ, בתוך הצרות והיסורים שלנו עלינו למצא אותו? תברך, אלא שאדם אינו מסגל לזה, ברגע שעוברים עליו צרות ויסורים, זה נקרא חמץ, חמוץ המחין, מחו מתחיל להחמיץ עם מחשבות זרות והרהורים רעים, ויש לו קשיות וספקות על הבורא תברך שמו — היִתְכַּן שְׁעוֹבֵר עָלַי מַה שְׁעוֹבֵר?! וְלָמָּה לְפָלוֹנִי יֵשׁ וְלִי אֵין?! וישאר מיני מחשבות מינות. עד שישנם כאלו, אשר מרב בלבול דעתם, נופלים בכפירות עמקה, רחמנא לישזבן. ועקר הגאלה הייתה — על-ידי אמונה. כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ילקוט הושע תקיט): את מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמונה, וכן אתה מוצא, שלא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות האמונה, אף אברהם לא ירש העולם הזה והעולם הבא אלא בזכות האמונה שהאמין. ולכן אמר רבנו ז"ל (שיחות הר"ן, סימן לג): אצל בני-אדם אמונה זה דבר קטן, אבל אצלי האמונה זה דבר גדול, ועקר האמונה זה בתמימות ובפשיטות, כמו שהנשים והילדים מאמינים, בלי שום חכמות. וזה מאד מאד חשוב בעיני הקדוש-ברוך-הוא — כשיהודי מאמין בבורא תברך שמו,

שֶהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, וְכֹל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, הוּא בָּא
 רַק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אָדָם זֶה יוֹצֵא מִחֻמֵּץ, מִחֻמוֹץ הַמַּחִין,
 וְזוֹכֵה לְמִצָּה, שְׁזֵה גְלוּי הָאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא. וְלִכֵּן
 מִצָּה נִקְרָאת מִיכְלָא דְרִפּוּאָה, כִּי אֵין עוֹד רִפּוּאָה לְאָדָם
 כְּמוֹ הָאֲמוּנָה. וְלִכֵּן אוֹמֵר רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב',
 סִימָן ה'), שֶׁכֹּל הַמַּחְלוֹת וְהַחֲלָאִים רְעִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה
 רַק מִחֻמַּת חֶסְרוֹן אֲמוּנָה. אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם מְלֵאֵי
 עֲצָבִים, כָּל דְּבַר מְכַעֲסִם, אֲשֶׁר זוּ מִמֶּשׁ מַחְלָה, וְכֹל
 הַמַּחְלוֹת כְּלוּלוֹת מֵעֲצָבִים, אֶחָד שְׁרוּי בְּמַרָה שְׁחוּרָה,
 וְתָמִיד בְּדַפְאוֹן, שְׁזֵה נוֹבֵעַ מֵעֲצָבִים, אֶחָד כְּעֶסֶן,
 שֶׁמְתַרְגֵּז עַל כָּל דְּבַר כְּרוּצַח מִמֶּשׁ, אֲשֶׁר אֵין זֹאת אֶלָּא
 מִפְּאֵת עֲצָבִים. אֶחָד מִתְאַוֶּה לְכֹל מִיַּי תְּאוֹוֹת רְעוֹת,
 אֲשֶׁר זֶה נוֹבֵעַ מֵעֲצָבִים. וְאֵי אֶפְשָׁר לְצֵאת מִכָּל הַמַּחְלוֹת
 הָאֵלוּ, אֶלָּא עַל-יַדֵּי אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁאָדָם
 חֲזָק בְּאֲמוּנָה בְּבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, אָז הוּא נִרְפָּא מִכָּל
 הַחֲלָאִים רְעִים. וְלִכֵּן כְּתוּב (דְּבָרִים כח, ט): "וְהִפְלֵא הַיְי"ה
 אֶת מַכּוֹתָי מַכּוֹת גְּדוּלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וְחֲלָאִים רְעִים
 וְנֶאֱמָנוֹס", מַה זֶה וְנֶאֱמָנוֹס? אֶלָּא כָּל הַמַּחְלוֹת שֶׁבָּאוֹת
 לְאָדָם הֵן רַק מִחֻמַּת פֶּגַם אֲמוּנָה, כִּי עַל-יַדֵּי נְפִילַת
 הָאֲמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת נְפִלְאוֹת. וְלִכֵּן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ
 בְּמִצְרַיִם סָבְלוּ שָׁם סָבַל מִהַמְצָרִים, שֶׁהֵם הָיוּ הָאֲמָה
 הַכִּי מְזוּהָמַת בְּעוֹלָם, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (תְּנַא דְּבֵי אֵלֵיהוּ רַבָּה ז'):
 אֵין לָךְ אֲמָה בְּעוֹלָם שֶׁהִיָּתָה שְׁטוּפָה בְּדְבָרִים מְכַעֲרִים,

וּחְשׁוּדָה בְּכַשְׁפִּים וּבְזָמָה וּבְכָל מַעֲשֵׂים רָעִים — אֲלֹא
 הַמְצָרִים בְּלֶבֶד, לְפִיכֹךְ בָּא לָהֶם לְמַצְרִים תִּקְלָה עַל יָדָם
 שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לְהַגְאֵל בְּגֵאֻלָּה שְׁלֵמָה,
 לְצֵאת מְצָרוֹתֵינוּ בְּכֻלְיֹת וּבְפִרְטוּיֹת, אֲשֶׁר עַל כָּל אֶחָד
 וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבֵר מֵה שְׁעוֹבֵר — מִשְׁבְּרִים וְגִלְמִים,
 צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲגָמַת נַפֶּשׁ, חֲלִישוֹת הַדַּעַת, כָּל אֶחָד
 כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעֲנִיָּנוֹ, וְאִיךָ הוּא יָכוֹל לְהַפְטִיר מְצָרוֹתָיו?
 עַל-יְדֵי שְׂאוּכַל מַצָּה, שְׁזָה מֵאֲכֹל שֶׁל אֲמוּנָה, מֵאֲכֹל שֶׁל
 רְפוּאָה, אֵין עוֹד רְפוּאָה לְאָדָם כְּמוֹ אֲמוּנָה, הָאֲמוּנָה
 מְרַפֶּאת אֶת הָאָדָם. כְּשֵׁישׁ לַיהוּדֵי אֲמוּנָה בְּבוֹרָא יִתְבָּרַךְ
 שְׁמוֹ, כָּל חֲזִיו חַיִּים אַחֲרִים לְגַמְרִי. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל
 (שיחות-הַר"ן, סימן לב): מִי שֶׁאֵין לוֹ אֲמוּנָה, חֲזִיו אֵינָם חַיִּים.
 כִּי בְּשַׁעַה שְׁעוֹבֶרֶת עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה, אֵין לוֹ לְמִי לְפָנוֹת.
 הוּא מְסֻתָּבֵב נַע וְנָד, הוֹלֵךְ לְרוּפֵא זֶה, לְפִסִּיכוֹלוֹג זֶה,
 אֶל פְּלוֹנִי, אֶל אֲלֵמוֹנִי, וְכָל אֶחָד נוֹתֵן לוֹ עֲצוֹת אַחֲרוֹת,
 וְאֵינוּ יוֹדֵעַ אִיךָ לְהִתְנַהֵג. אֲבָל כְּשֵׁיִהוּדֵי חֲזַק בְּאֲמוּנָה
 בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ
 שְׁמוֹ, אֲזַי כָּל חֲזִיו חַיִּים אַחֲרִים לְגַמְרִי, וְיוֹדֵעַ לְהִיכָן
 לְבָרַח — רַק אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא אֶל בְּשָׂר וָדָם,
 כִּי בְּשָׂר וָדָם אֵינוּ יָכוֹל לְעֲזֹרוֹ, וְעַלֹּל לְקַלְקַל יוֹתֵר
 מִלְּהוֹעִיל, וְאוֹי לְאָדָם שֶׁשָּׂם בְּטַחוּנוֹ בְּבָשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר
 אֲזַי יִנְחַל אַכְזָבוֹת בְּחַיִּים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן,
 חֶלֶק ב', סימן ז'): בֵּן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-

הוא, הוא חֵיהּ בצורת אָדָם, כִּי לֹא יִמְלֹט אָדָם שְׁמֵאֲמִין
 בְּבוּרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שְׂיִזִיק אֶת הַזּוּלָּת, כִּי מֵהֵיכָן בָּא
 שְׂאֵדָם גּוֹרֵם הַזְּקוּת לְזוּלָּתוֹ? בְּרָגַע שָׂאִין לוֹ אֲמוּנָה, וְבוֹ
 בְּרָגַע הוּא פְּרוּצָח, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן. אֲשֶׁר לְזֹאת אָנוּ
 עֹדִים, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, שְׁהַעֲרַב־רַב עָקְרוּ אֶת הָאֲמוּנָה
 מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְאֵל מַה הַגִּיעַ הַנְּעֵר? לְאֲלִימוֹת, סַמִּים
 וְגִזְלֵי, שְׁחוּמָסִים, גּוֹנְבִים וְגוֹזְלִים, וְהַכֵּל בָּא רַק מִחֲמַת
 שָׂאִין אֲמוּנָה, וְאִזּוֹ מָרִים מְאֹד הַחַיִּים, לֹא־כֵן אִם
 מַחֲדִירִים אֲמוּנָה בִּילְדִים כְּשֶׁהֵם עֹדִין קְטַנִּים, וּמוֹסְרִים
 לָהֶם אֶת הַמָּסֹר הַזֶּה, שָׂאִין לָהֶם עַל מִי לְהַשְׁעִן, אֲלֹא
 עַל אָבִינוּ שְׁבִשְׁמִים, שְׁזֵה הַמָּסֹר שְׂאֵנוּ צְרִיכִים לְמָסֹר
 לִילְדֵינוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכָּה לְהַקִּים דּוֹרוֹת יְהוּדִים יִשְׂרָיִם,
 יְהוּדִים צְדִיקִים, יְהוּדִים תְּמִימִים, יְהוּדִים הַמְּשִׁיכִים
 אֶת הַמָּסֹרֶת, וְזוֹ הַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד,
 וְכַשְׁמַגִּיעַ חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֲרוּת, וְאָדָם אוֹכֵל רַק מַצָּה,
 שְׂזוֹ אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וּמִתְפַּלֵּל רַק לְפָנָיו
 יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל מִכָּל צְרוּתָיו. וְכֵן יִהְיֶה
 בְּכָל־לַיִת הָעוֹלָם, כְּשֶׁנִּחְדָּר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֲמוּנָה
 בְּרַבּוֹן כָּל עוֹלָמִים, לִידַע שְׂאִין דְּבַר כְּזֶה "כַּחֲסִי וְעֵצִים יְדֵי
 עֲשֵׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה", אֲמוֹת הָעוֹלָם הַרְבֵּה יוֹתֵר
 חֲזָקוֹת וְגִבּוֹרוֹת וְעֲשִׂירוֹת מֵאֲתָנוּ, יֵשׁ לָהֶם נֶשֶׁק מְשַׁכָּלֵל
 בְּהַרְבֵּה מֵאֲתָנוּ, אֲלֹא מַה כֹּחַם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? אֲמוּנָה,
 שְׂזוֹ תְּפִלָּה, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים

קמח): אין כחם של ישראל אלא בפיהם, כי פיהם של ישראל חרבם; מהי החרב של עם ישראל? הפה שלהם, שמבקשים את הקדוש-ברוך-הוא על כל פרט ופרט, וזו תהיה הגאלה. ולכן כמו שהיה במצרים, שעם ישראל היו בגלות גדולה מאד, ועקר הגלות היה גלות הדעת, שאומר האר"י ז"ל, שלא הכירו את הקדוש-ברוך-הוא, וברגע שבא משה רבנו, והחדיר בעם ישראל את האמונה הפשוטה, וגלה להם (דברים ד): "אתה הראת לדעת, כי הוי"ה הוא אלקים, אין עוד מלבדו", ויקא על-ידי-זה נעשה פה-סח, שהחלו לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, ועל-ידי-זה נגאלו מכל צרותיהם, וזו היתה הגאלה. ולכן אנו אוכלים בימי הפסח מצות — לבנות לנו את האמונה, "שבעת ימים מצות תאכלו", וכן לצאת מכל ההרהורים רעים ומכל הקשיות והספקות שיש בנו, שזה חמוץ המח, ובשכר שנאכל רק מצה ונתחזק באמונה, נזכה להגאל מהחמץ, שהוא חמוץ המחין.

ב.

חמץ הוא עצבות ומרירות ודפאון, ומצה זה שמחה ותקנה
ובטחון בו יתברך

בני ובנותי היקרים! מה אנו רואים שםביאה
הכפירות והאפיקורסות שנקראות חמץ? עצבות,
מרירות ודפאון! בני-אדם מסתובבים כל-כך שבורים,
אינם יודעים מה ילד יום. ובאמת אמר רבנו ז"ל
(לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כד): מצנה גדולה להיות בשמחה
תמיד, וזה מהעבודות הכי קשות לבר ישראל —
להיות בשמחה; כי טבע האדם שנמשך אחר העצבות.
ומהי העצבות? חמץ, חמוץ המח, לחשב הרבה —
מה היה עמי, מה העבר שלי, ומה ההנה שלי, כיצד
עובר עלי עכשו, מה אני סובל?! וכן חושב מהעתיד:
מה יהיה ואיך יהיה?! איך אסתדר?! זה נקרא חמץ,
חמוץ המחין, שחושב יתר על המדה, מה היה, מה
עכשו ומה יהיה, וזה עקר החמץ, שמחדיר באדם מרה
שחורה, ושובר את עצמו, ושונא את עצמו. ובאמת זה
היה עקר גלות מצרים, וזו הגלות של כל אחד ואחד.
כי חכמינו הקדושים אומרים (פסחים קטז:): בכל דור ודור
חייב אדם לראות עצמו כאלו הוא יצא ממצרים; אדם
צריך להרגיש כאלו הוא יוצא בכל יום ויום, בכל שעה
ושעה ממצרים, ובעבור זה נצטוינו לומר קריאת שמע

בבקר ובערב, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמְנוּ אֲמוּנָה חֲזָקָה עַל כָּל הַיּוֹם, וְאֲמוּנָה אֵיתָנָה עַל כָּל הַלַּיְלָה. וּבַתּוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע שְׁזָה גְלוּי הָאֲמוּנָה, הַמַּחִין, אָנוּ מְזַכְּרִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֵיזָה קֶשֶׁר יֵשׁ בֵּין מִצְרַיִם לְאֲמוּנָה? אֲלֵא בְּמִצְרַיִם הָיִינוּ מְשַׁעֲבָדִים לְפָרְעָה בְּעִבּוּדָה קָשָׁה, הָיִינוּ בְּגָלוּת גְּדוּלָה, הָיִינוּ עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וְרִצּוּצִים, וּבְרָגַע שְׁמֵשָׁה רַבָּנוּ הִחְדִּיר בָּנוּ אֲמוּנָה בְּבוּרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שְׁזוֹ שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת, שְׁאָדָם מְבַטֵּל עֲצֻמוֹ לְגַמְרֵי אֵל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶה הַכְּנִיס בָּנוּ שְׂמֻחָה. וְלָכֵן בָּעֵת הַגְּאֻלָּה נֶאֱמַר (יִשְׁעִיָּה נה, יב): "כִּי בְשֻׂמְחָה תֵצְאוּ", אֵיךְ יוֹצְאִים מֵהַגְּלוּת? רַק עַל-יְדֵי שְׂמֻחָה. וְלָכֵן, בָּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! אִם רִצּוֹנְכֶם לְצֵאת מִצְרוּתֵיכֶם, הִהְכַרַח לָכֶם לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשְּׂמֻחָה. כִּי הַשְּׂמֻחָה הִיא הַגְּאֻלָּה. וְזֶה סוּד הַמִּצָּה; מִצָּה זֶה שְׂמֻחָה, שְׁאָדָם שְׂמַח בְּזֶה שְׁזוּכָה לְקַיֵּם אֶת רִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין שְׂמֻחָה גְּדוּלָה מִזֹּו שְׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי סוּף כָּל סוּף מַה יִּשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק אֵלוֹ הַמִּצְוֹת שְׁאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה לַד, סִימָן ט'): לְמַדְתָּךְ תּוֹרָה דְרַךְ אֶרֶץ, כְּשִׁיחָא אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יֵחָא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שְׂמַח; יְהוּדֵי הַמְּקַיֵּם מִצְוָה, יַעֲשֻׁנָה בְּשֻׂמְחָה עֲצוּמָה, וּבְפֶרֶט בֵּימֵי פְּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שְׁזָהוּ חַג הַחֲרוּת, שְׁאָנוּ הוֹלְכִים לְקַיֵּם מִצְוֹת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רִצּוֹן הַבוּרָא יִתְבָּרַךְ, לְאָכֹל רַק מִצָּה, עָלֵינוּ רַק לְשֻׂמְחָה,

וּבְזֶה שָׁאֲנוּ יַגְעִים וְטוֹרְחִים בְּיָמִים אֵלּוּ לְנִקּוֹת אֶת הַבֵּית
 מֵהַחֲמִץ — נִזְכָּה לְהַגָּאֵל. וּמֵהוּ הַחֲמִץ? הָעֲצָבוֹת
 וְהַדְּכָאוֹן שֶׁלֹּא יָבִיא לְשׁוֹם דָּבָר, תְּתַבּוֹנְנוּ עַל יוֹם
 הָאֶתְמוֹל, שֶׁהִסְתּוֹבְבֵתֶם בְּדְכָאוֹן פְּנִימִי, בְּדְכָדוֹף הַנֶּפֶשׁ,
 הֵאֵם זֶה עֵזֵר לָכֶם? הֲלֹא נִסְתַּבְּכְתֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. הֵן אֲמַת
 שֶׁהֵיְתָה לָכֶם סִבָּה טוֹבָה לָמָּה לְהִיּוֹת אֶתְמוֹל בְּעֲצָבוֹת,
 וּבְמֵרִירוֹת, כִּי עָבַר עֲלֵיכֶם אִיזָה מִשְׁבֵּר, אָבֵל הֵאֵם זֶה
 עֵזֵר לָכֶם? לָאוּ כְּלוּם. אוּ הֵייתֶם שְׁלֹשׁוֹם בְּעֲצָב
 וּבְדְכָדוֹף, הֵאֵם הוֹעִיל לָכֶם בְּמִשְׁהוּ? לָאוּ. וְעַל-כֵּן רְאוּ
 לְעַקֵּר מִכֶּם אֶת הָעֲצָבוֹן וְהַדְּכָאוֹן, שֶׁהוּא הוּא הַחֲמִץ
 שֶׁמְחַמֵּץ אֶת הַמַּחַ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁחֹשֵׁב הַרְבֵּה יוֹתֵר
 מִדָּאִי — מָה הָיָה עִמִּי אֶתְמוֹל, שְׁלֹשׁוֹם, שָׁבוּעַ שֶׁעָבַר,
 לְפָנַי חֲדָשׁ, לְפָנַי שָׁנָה, עַד שְׁרוּאִים בְּנִי-אָדָם, שְׁאִינִם
 שׁוֹכְחִים מָה הָיָה עִמָּהֶם בְּעָבָר, וְכָל-כֶּף שְׁבוּרִים
 וּרְצוּצִים, וַיֵּשׁ לָהֶם רִגְשׁוֹת אֲשֶׁמָּה, שְׁכַל זֶה חֲמִץ,
 שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִזְהִירָנוּ: אַל תְּחַמֵּץ אֶת הַמַּחַ
 שְׁלֶךְ, אַל תֹּאכַל חֲמִץ, תִּתְחִיל הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה. עַכְשָׁו
 אָנוּ יוֹצְאִים מִמְּצָרִים, בָּאוּ וַנִּנְקֶה אֶת הַחֲמִץ, אֶת
 הָעֲצָבוֹת שֶׁחֲדָרָה לְלַבְנוּ, הִבָּה נִתְחִיל לְהַכִּין עֲצָמְנוּ
 לְקַבֵּל אֶת הַמַּחֲיִן שֶׁל פֶּסַח, שִׁזוֹ הַשְּׂמִחָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ
 לְשִׂמְחָה מְאֹד, וְאֵין עוֹד שְׂמִחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה,
 כְּשִׂמְחַת הַמְּצוּוֹת, כִּי בְּאֲמַת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
 (סוֹטָה ג'): כְּשִׁיְהוּדֵי עוֹשֶׂה מְצוּה אַחַת בְּעוֹלָם הַזֶּה,

מְקַדְמָתוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לְעוֹלָם הֶבְאָה; כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שִׁיְהוּדֵי מְקַיִם בְּזֶה הָעוֹלָם, הִיא מְלֵוָה אוֹתוֹ לְנֹצֶחַ. וְלִכֵּן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (קְדוּשֵׁין לֹט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מִיִּטְיָבִין עִמּוֹ וְנוֹחַל אֶת הָאָרֶץ; וּבִפְרָט עֲכָשׁוּ בְּחַג הַחֲרוּת, בְּעֵת שֶׁנֹּאכַל מִצָּה, בְּכָל לַעֲיֶסָה וְלַעֲיֶסָה עָלֵינוּ לְשִׂמְחָה מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר אָנוּ עוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן כְּשִׁיְהוּדֵי זוֹכֶה לְשִׂמְחָה עִם הַשַּׁבָּת, זֶה מְבִיא לוֹ עֲשִׂירוֹת, כְּמֵאמָרָם ז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן יא): "בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר" — זֶה הַשַּׁבָּת; לָמָּה עוֹבְרֶת עַל הָאָדָם עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת, בַּר מִיָּנֵן. הַכֶּסֶף שֶׁמְרוּיַח אֵין בּוֹ בְּרַכָּה, אִם אֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת. וְאִף שֶׁאָדָם אוֹמֵר, שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת וְעַדִּין הוּא עָנִי, סִימָן שֶׁאֵינוֹ שִׂמַּח עִם הַשַּׁבָּת, כִּי עָקַר שְׁמִירַת שַׁבָּת — כְּשֶׁאָדָם שִׂמַּח עִם הַשַּׁבָּת. כְּמוֹ-כֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (שְׁמוֹת יב, יז): "וְשִׂמְרֶתֶם אֶת הַמִּצְוֹת", אֵל תִּקְרִי מִצְוֹת אֵלָּא מִצְוֹת, שֶׁצָּרִיכִים לְשִׁמּוֹר עַל כָּל הַמִּצְוֹת לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה. וּמִי כְּעַמּוֹד יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (בְּרַכּוֹת נוז): אֲפֹלוּ רִיקְנִין שֶׁבֶךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כְּרַמּוֹן; וְזוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּנוּ שֶׁעָלֵינוּ לְשִׂמַּח, וּבִפְרָט בְּיָמִים אֵלּוּ, שֶׁאֵנוּ מְכִינִים עַצְמָנוּ לְכַבּוֹד חַג הַחֲגִים, חַג הַחֲרוּת, מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת מִהַחֲמֵץ, לֹא

נשפח שעלינו לנקות את לבבנו, את ביתנו מהעצבות והדכאון, להפסיק להתעצבן, לחדל להיות מדכאים בדכאון פנימי, בעצבות ובמרה שחורה, אשר זה לא יעזר לנו. הבה נקבל על עצמנו עכשו להיות רק בשמחה, שאומרים חכמינו הקדושים (פנחומא שמיני ב'): אין השמחה ממתנת לאדם, לא כל מי ששמח היום שמח למחר; ולכן עקר גאלת מצרים היתה השמחה של עם ישראל, שכל-כף שמחו כל הלילה, וחכו לצאת ממצרים, אכלו את קרבן פסח, את המצות בשמחה עצומה, וכך יצאו ממצרים. "וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו), כף יהיה בעת הגאלה השלמה, שאנו מקוים ומצפים בכל יום, בכל שעה ורגע להגאל — רק על-ידי השמחה, כי בזה שאדם שמח, הוא נדבק באין סוף ברוך הוא, כי אצל הקדוש-ברוך-הוא אין עצבות ומרירות, אין משג בזה, כי "עז וחדנה במקומו" (דברי-הימים-א' כז), אצלו יתברך שורה רק השמחה. ולכן כשיהודי חזק בשמחה, בזה מראה שהוא דבוק בו יתברך. אבל מספן, אם אדם עצוב, שבור, הוא מראה שאין לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, והוא רחוק ממנו יתברך. ולכן עלינו עתה בימים אלו שאנו ממרקים את החמץ, עלינו לזכר לנקות את העצבות והמרירות, אשר לא יעזרו לנו, רק יסבכו אותנו יותר ויותר, ועלינו להכין עצמנו לאכל

מצה, שזו השמחה העצומה — לקיים רצונו יתברך, ועל-ידי-זה נגאל.

ג.

חמץ הוא מחלקת ומריבות, שנאה וקנאה, ומצה זה שלום ואהבה ואחדות

בני ובנותי היקרים! אם נתבונן היטב מה קורה עתה בעולם, מדוע יש סבל כל-כף גדול? הכל רק מחמת הקנאה והשנאה, שאחד מקנא בזולת. רחמנא לצלן, בני-אדם נהרסים לגמרי, ולמה? רק מחמת קנאה. חכמינו הקדושים אומרים (שבת קנב:): כל מי שיש לו קנאה בלבו, עצמותיו מרקיבים; וזה עוד בחיים חיותו. רואים בני-אדם שאוכלים עצמם מרב קנאה שמקנאים בזולתם, כי חושבים שלזולתם יש יותר מהם, אשר באמת זו טעות, כי דבר גדול ודבר קטן אינו נעשה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל העליון. ואומרים חכמינו הקדושים (יומא לח): בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך, אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת במלכות חברתה אפלו כמלא נימא; אחד לא יכול לנגע בשני בלי רשותו יתברך. אז מה אפה אוכל את עצמך?! מה אפה מקנא בזולת?! הן אמת שפתחת חנות, ובדיוק ממולך פתח שכן אותו

נעשה אצל אחר, אשר רע ומר אצלו, ולא כפי שאתה חושב. והנה הקנאה הורסת את האדם, ומביאה לכל הצרות, וכמאמרם ז"ל (במדבר רבה, פרשה ט', סימן ז'): אין קנאה אלא לשון כעס, וכן אומרים (אבות ד, כא): הקנאה, התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם; קנאה מביאה לידי שנאה, וזה יסוד החרבן. אחד מקנא בשני, וממילא שונא אותו, וממילא חולק עליו, והאי שלום הורס לנו את החיים. וזה חמץ, חמוץ המת, שאדם חושב יותר מדאי, נדמה לו שלשני יש יותר ממנו, והוא אינו שנה מאומה, ומדוע? כי ההוא מצליח יותר. חכמינו הקדושים אומרים (אבות, פרק ד'): איזהו עשיר? השמח בחלקו. זו העשירות הגדולה ביותר, שאדם אינו מסתכל על אף אחד, שנה סוד אכילת מצה, שלום עם כל יהודי. חכמינו הקדושים מספרים (ברכות יז.) על רבי יוחנן, שמעולם לא הקדימו אדם שלום, אפלו נכרי בשוק, הוא תמיד הקדים שלום לכלם. וכן אומרים חכמינו הקדושים (עקצין פרק ג'): לא מצא הקדוש-ברוך הוא כלי המחזיק ברכה לישראל אלא השלום. מה זה שלום? מצה. מצה היא אכילה של אמונה, מיכלא דמהימנותא, מאכל של רפואה. כשאדם בשלום עם כל אחד ואחד, אוהב את כל יהודי ומשתדל לעזור, הוא בריא ושמח ומישב בדעתו, ואין לו שום קנאה, אין לו שום שנאה, אין לו שום ריב עם אף אחד, והוא בשלום

עם כלם, אשר זה סוד מצה. וזו היתה הגאלה. ומהי
 הגלות? שנאת חנם, שחכמינו הקדושים אומרים (יומא
 ט), שעדין מרקד בינן. אלפים שנה אנו בגלות מרה
 מאד, כל אמות העולם הורגים ורוצחים, שוחטים,
 שורפים וחונקים בכל מיני מיתות משנות, מיתות
 אכזריות, את עם ישראל, ולא נטעה עצמנו, לא נשטה
 בנו, רבי שמעון בר יוחאי אמר: הלכה היא בידוע
 שעשו שונא ליעקב (ספרי בהעלותך ט, י); גוי אף פעם לא
 ישלים עם יהודי! חכמינו הקדושים אומרים (שבת פט):
 מאז שירדה תורה בסני, ירדה שנאה מאמות העולם
 לעם עולם; ולכן למה לנו להתרוצץ לעשות שלום
 עמם, בשעה שאף פעם לא ישלימו אתנו. העקר
 לראות לעשות שלום בין עם ישראל. והנה אנו עדים
 לשנאה ולגזענות הנוראה שיש בין הבריות, שזה
 החמץ, ועל דבר זה עלינו לעבד בקמים אלו — לנקות
 את לבנו מחמץ, מקנאה, משנאה ומגזענות. הכיצד
 יתכן שיהודי ישנא יהודי אחר? ! ומדוע? ! מפני שאינו
 מעדתו, מחמת שאינו מקהלתו? ! הלא כלנו בני
 הקדוש-ברוך-הוא. ולכן חמץ זה קנאה, שנאה, מחלקת
 ומריבות. מצה זה שלום ואהבה, אחדות ורעות. ולכן,
 בני ובנותי היקרים! הנה אנו מכינים עצמנו עתה
 להגאל גאלת עולם, על-ידי שנקבל את חג הפסח, חג
 החרות, שאז אסור לנו לאכל חמץ באסור חמור מאד,

שְׁזָה מְסַמֵּל לְשִׁנְאָה וְלִקְנָאָה, לְמַחְלָקָת וְלִמְרִיבוֹת. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה מַחְלָקָת וּפְרוּדִים, עוֹבֵר עַל אִסּוּר פְּרֵת, שְׁזָהוּ עֲנֹשׁ עַל עֶזְרַת אֲכִילַת חֲמֵץ בְּפֶסַח, וְנִכְרַת מִזֶּה הָעוֹלָם. חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פְּרָשָׁה יח): בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה אֵינָם דָּנִים אֶלָּא מִגִּיל שְׁלֹשָׁ-עָשָׂרָה, בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה אֵינָם דָּנִים, אֶלָּא מִגִּיל עֶשְׂרִים, מַחְלָקָת — אֶפְלוּ תִינּוֹק בֶּן יוֹמוֹ נִעְקָר מִן הָעוֹלָם; אִם אָנוּ רוֹאִים עֲכָשׁוּ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה סָבַל שְׁסוּבָלִים עִם יִשְׂרָאֵל, זֶה רַק מִחַמַּת הַקְּנָאָה וְהַשִּׁנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, הַגּוֹזְעָנוֹת הָאֲרוּרָה, שְׁזָה אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת זֶה וְכוּ'. וְלָכֵן כָּתוּב בְּתַקּוּנֵי זֹהַר (תַּקּוּן סט), שֶׁהַסֵּמ"ךְ-מ"ם יִשְׁחַט בְּעֶרְב פֶּסַח, כִּי כָּל הָעֲנִיָּן שֶׁלוֹ 'הַפְּרֵד וּמְשַׁל', כָּל כַּח הַקְּלָפוֹת וְהַסְטְרָא אַחֲרָא — לְגֵרִם מַחְלָקָת בְּנַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְהַפְרִידֵם זֶה מִזֶּה, שְׁזָה חֲמֵץ. וּמֵהִי הַשְּׁלֵמוֹת? אֲכִילַת מִצָּה בְּפֶסַח, שְׁזָה שְׁלוֹם, וְזוֹ תִהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה ט', סִימָן ט'): גְּדוֹל שְׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ בָּא אֵינּוּ פּוֹתַח אֶלָּא בְּשְׁלוֹם; וְדָבָר זֶה מְסַמֵּל עַל מִצָּה. וְלָכֵן הָעֶקֶר לְקַבֵּל עַל עֲצִמָנוּ אַחַת וּלְתַמִּיד לְעַקֵּר מֵאֲתָנוּ אֶת חֲמוּץ הַמַּחֲזִין, שֶׁלֹּא נִשְׂאֵל קִשְׁיֹת עַל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֶלָּא נִזְכֹּר, אֲשֶׁר "צְדִיק הָיִי"ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמ"ה, יט), "הַצּוֹר תָּמִים פָּעָלוּ אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל צְדִיק וַיִּשָּׂר הוּא" (דְּבָרִים לב, ד); מֵהַשְּׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה —

כֶּךָ צָרִיף לְהִיּוֹת, וְעֲלִינוּ לְשׁוּב בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל
הַקְּנָאָה וְהַשְּׂנְאָה שֵׁשׁ בֵּינֵינוּ, וְלִרְאוֹת לְאַהֲבָה זֶה אֶת זֶה,
וְכֶךָ נִזְכָּה לְגֵאֲלָה הַשְּׁלֵמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תָּם וּנְשָׁלֵם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!